

Jon Kelsen

דרישה

DRISHA INSTITUTE
FOR JEWISH EDUCATION

The Annual Rapoport Family Memorial Lecture
Blood, Bread, and Redemption: What is the 'True' Story of Pesach?

Jon Kelsen
jonkelsen@gmail.com

מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ה
והיה לכם למשמרת וגו' מפני מה הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ארבעה ימים היה רבי
מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים יחזקאל טז ח) הגיע
שבועתו שושבע
הקב"ה לאברהם שיגאל את בניו ולא היה בידם מצות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר שדים
נכונו ושערך צמח ואת ערום ועריה וגו' ערום מכל מצות נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצות
דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך
וגומר ואומר גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו (זכריה ט יא) לכך הקדים
הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ד' ימים שאין נוטלין שכר אלא על ידי מעשה

Mekhilta d'Rabi Yishmael: Bo-- Mesecheta d'Piskha 5

"And ye shall keep it..."

Why did Scripture require that the paschal lamb be taken four days before its sacrifice?
R. Matia b. Heresh states: Behold, it says "Now when I passed by thee, and looked
upon thee, and, behold, thy time was the time of love (Ezek. 16:8)." The time arrived for
The Holy One to fulfill the promise made to Abraham that He would redeem his sons,
but they had no *mitzvoth* to busy themselves with in order that they might be redeemed!
As it says, "[T]hy breasts were fashioned, and thy hair was grown; yet thou wast naked
and bare (ibid. v. 7);" that is, nude of all of the *mitzvoth*. The Holy One gave them two
mitzvoth: that of the paschal blood, and that of the circumcision blood, that they should
busy themselves with them in order that they be might be redeemed. As it says, "And
when I passed by thee, and saw thee wallowing in thy blood, I said unto thee: In thy
blood, live; yea, I said unto thee: In thy blood, live... (ibid., v. 6)." And furthermore it
says "As for thee also, because of the blood of thy covenant I send forth thy prisoners
out of the pit wherein is no water." (Zach. 9:11). Therefore Scripture required that the
paschal lamb be taken four days before its sacrifice: for we are rewarded only through
action.

שמות פרק יב

א ויאמר יהוה אל-משה ואל-אהרן, בארץ מצרים לאמר. ב החדש הזה לכם, ראש חדשים: ראשון
הוא לכם, לחדשי השנה. ג דברו, אל-כל-עדת ישראל לאמר, בעשר, לחדש הזה: ויקחו להם,
איש ששה לבית-אבת--שה לבית... ו והיה לכם למשמרת, עד ארבעה עשר יום לחדש הזה; ושחטו
אתו, כל קהל עדת-ישראל--בין הערבים

ז וּלְקַחְו, מִן-הַדָּם, וְנָתַנּוּ עַל-שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, וְעַל-הַמִּשְׁקוּף--עַל, הַבַּתִּים, אֲשֶׁר-יֹאכְלוּ אֹתוֹ, בָּהֶם. ח
 וְאָקְלוּ אֶת-הַבֶּשֶׂר, בַּלַּיְלָה הַזֶּה: צִלִּי-אֵשׁ וּמִצּוֹת, עַל-מִרְרִים יֹאכְלֵהוּ... יב וְעִבְרָתִי בְּאָרְץ-מִצְרַיִם,
 בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְהִפִּיתִי כָל-בְּכוֹר בְּאָרְץ מִצְרַיִם, מֵאָדָם וְעַד-בְּהֵמָה; וּבְכָל-אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים,
 אֲנִי יְהוָה. יג וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת, עַל הַבַּתִּים אֲשֶׁר אִתְּם שָׁם, וְרָאִיתִי אֶת-הַדָּם, וּפְסַחְתִּי עֲלֵכֶם;
 וְלֹא-יְהִיָּה בְכֶם נֶגֶף לַמִּשְׁחִית, בְּהִפְתִּי בְּאָרְץ מִצְרַיִם... כו וְהָיָה, כִּי-יֹאמְרוּ אֵלַיכֶם בְּנֵיכֶם: מַה
 הָעֲבֹדָה הַזֹּאת, לָכֶם. כז וְאָמַרְתֶּם זָבַח-פֶּסַח הוּא לַיהוָה, אֲשֶׁר פֶּסַח עַל-בְּתֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם,
 בְּנִגְפוֹ אֶת-מִצְרַיִם, וְאֶת-בְּתֵינוּ הִצִּיל; וַיִּקַּד הָעָם, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ. כח וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, כִּן עָשׂוּ

Exodus Chapter 12

1 And the Lord spoke unto Moses and Aaron in the land of Egypt, saying: 2 'This month shall be unto you the beginning of months; it shall be the first month of the year to you. 3 Speak ye unto all the congregation of Israel, saying: In the tenth day of this month they shall take to them every man a lamb, according to their fathers' houses, a lamb for a household... 6 and ye shall keep it unto the fourteenth day of the same month; and the whole assembly of the congregation of Israel shall kill it at dusk. 7 And they shall take of the blood, and put it on the two side-posts and on the lintel, upon the houses wherein they shall eat it. 8 And they shall eat the flesh in that night, roast with fire, and unleavened bread; with bitter herbs they shall eat it... 12 For I will go through the land of Egypt in that night, and will smite all the first-born in the land of Egypt, both man and beast; and against all the Gods of Egypt I will execute judgments: I am the Lord. 13 And the blood shall be to you for a token upon the houses where ye are; and when I see the blood, I will pass over you, and there shall no plague be upon you to destroy you, when I smite the land of Egypt. 14 And this day shall be unto you for a memorial, and ye shall keep it a feast to the Lord; throughout your generations ye shall keep it a feast by an ordinance for ever... 26 And it shall come to pass, when your children shall say unto you: What mean ye by this service? 27 that ye shall say: It is the sacrifice of the Lord'S passover, for that He passed over the houses of the children of Israel in Egypt, when He smote the Egyptians, and delivered our houses.' And the people bowed the head and worshipped.

יחזקאל פרק טז

א וַיְהִי דְבַר-יְהוָה, אֵלַי לֵאמֹר. ב בֶּן-אָדָם, הוֹדַע אֶת-יְרוּשָׁלַם אֶת-תּוֹעֲבֹתֶיהָ. ג וְאָמַרְתָּ כֹה-אָמַר
 אֲדֹנָי יְהוָה, לִירוּשָׁלַם, מִכְרַתֶּיךָ וּמִלְדוֹתֶיךָ, מֵאָרְץ הַכְּנָעָנִי; אֲבִיךָ הָאֲמֹרִי, וְאִמְךָ חִתִּית. ד וּמוֹלְדוֹתֶיךָ,
 בְּיוֹם הוֹלְדָתָ אֹתְךָ לֹא-כִרַת שָׂרָף, וּבְמִים לֹא-רָחַצְתָּ, לְמִשְׁעִי; וְהִמְלַח לֹא הִמְלַחְתָּ, וְהַחֲתַל לֹא
 חֲתַלְתָּ. ה לֹא-חִסָּה עֲלֶיךָ עֵינִי, לַעֲשׂוֹת לְךָ אֶחָת מֵאֵלֶּה--לְחַמְלָה עֲלֶיךָ; וְתִשְׁלַכִּי אֶל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה,
 בְּגַעַל נַפְשֶׁךָ, בְּיוֹם הַלְדָתָ אֹתְךָ. ו וְאָעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאָךָ, מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶיךָ; וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיֶיךָ חַיִּי,
 וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיֶיךָ חַיִּי. ז בְּבִבְהָ, כְּצִמְחַ הַשָּׂדֶה וְנִתְתִיךָ, וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי, וְתִבְאִי בְּעֵדֵי עֲדֵיִים: שְׂדֵים
 נִכְנְו וְשָׁעֲרָךָ צִמְחָ, וְאֵת עֵרִם וְעָרְיָה. ח וְאָעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאָךָ, וְהִנֵּה עֵתְךָ עֵת יוֹדִים, וְאִפְרָשׁ כְּנָפֵי
 עֲלֶיךָ, וְאִכְסָה עֲרוֹתְךָ; וְאִשְׁבַּע לְךָ וְאָבֹא בְּבֵרִית אִתְּךָ, וְגַם אֲדַנִּי יְהוָה--וְתִהְיֶי-לִי. ט וְאָרְחַצְךָ

במים, ואֶשְׁטֹף דְמִיךָ מֵעֲלֶיךָ; וְאֶסְכַּרְךָ, בְּשֶׁמֶן. י וְאֶלְבִּישְׁךָ רֻקְמָה, וְאֶנְעֶלְךָ תַּחֲשׁ; וְאֶחְבֹּשְׁךָ בְּשֵׁשׁ,
וְאֶכְסַךְ מִשֵּׁי

Ezekiel Chapter 16

1 Again the word of the Lord came unto me, saying: 2 'Son of man, cause Jerusalem to know her abominations, 3 and say: Thus saith the Lord God unto Jerusalem: Thine origin and thy nativity is of the land of the Canaanite; the Amorite was thy father, and thy mother was a Hittite. 4 And as for thy nativity, in the day thou wast born thy navel was not cut, neither wast thou washed in water for cleansing; thou was not salted at all, nor swaddled at all. 5 No eye pitied thee, to do any of these unto thee, to have compassion upon thee; but thou wast cast out in the open field in the loathsomeness of thy person, in the day that thou wast born. 6 And when I passed by thee, and saw thee wallowing in thy blood, I said unto thee: In thy blood, live; yea, I said unto thee: In thy blood, live; 7 I cause thee to increase, even as the growth of the field. And thou didst increase and grow up, and thou camest to excellent beauty: thy breasts were fashioned, and thy hair was grown; yet thou wast naked and bare. 8 Now when I passed by thee, and looked upon thee, and, behold, thy time was the time of love, I spread my skirt over thee, and covered thy nakedness; yea, I swore unto thee, and entered into a covenant with thee, saith the Lord God, and thou becamest Mine. 9 Then washed I thee with water; yea, I cleansed away thy blood from thee, and I anointed thee with oil.

שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תקמו

שאלת ממני אודיעך דעתי: מה נשתנה חמץ בפסח מכל איסורין שבתורה שהחמירה עליו תורה להצריכו בדיקה ושרוף וכלה וגם ביטול והוסיפו חכמים להצריכו בדיקה בחורין ובסדיקין ולחפש אחריו ולשרש אותו מכל גבוליו ועבר עליו בבל יראה ובל ימצא ואסרוהו בכל שהוא ואינו מתבטל כלל וחומרות כאלו לא נמצאו בכל האיסורין שבתורה דאי משום דאית ביה כרת הרי חלב ודם ואי משום דאסור בהנאה הרי כלאי הכרם ושור הנסקל וכמה איסורי הנאה שלא החמירה תורה בהם כ"כ. ואי משום דלא בדילי מיניה כולי שתא הרי יין לנזיר דלא בדיל מיניה והחדש דלא בדילי מן התבואה כולה שתא ולא חמירא כולי האי תשובה: שני דברים נאמרו בתשובת דבר זה אחת שלא נמצאו בכל האיסורין שבתורה שיצטרפו בו כל ג' תנאים הללו שהוא איסורי הנאה והוא בכרת ולא בדילי אינשי מיניה כולה שתא אלא חמץ בלבד וכיון שיש בו החומרות הללו החמירה עליו תורה חומרות אחרות ובאו חכמים והוסיפו חומרות על חומרות כמו שעשתה התורה ותו דחמץ בפסח הוי כדבר שיש לו מתירין שהרי איסורו תלוי בזמן ואחר ימי הפסח יהיה החמץ מותר ואע"פ שזה החמץ שהוא מבער אי אפשר שיהיה לו היתר אלא א"כ יעבור בבל יראה ובל ימצא סוף סוף הא איכא חמץ שיהיה מותר לו דהיינו אותו שלא עבר עליו. וק"ל עליה דהאי טעמא נהי דסגי האי טעמא לענין דאפילו באלף לא בטל כדבר שיש מתירין דאמרינן דאפילו באלף לא בטיל אבל לחפש אחריו ולשרפו ולשרשו ולהוציא מרשותו לא ידענו למה. גם על הטעם הראשון יש לי קצת גמגום ומי עדיף מע"ז דאמרה תורה ולא ידבק בידך מאומה מן החרם וכל המודה בו

ככופר בכל התורה כולה ולא מצינו שהצריכה תורה בה בדיקה וביטול אלא שבארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מארצנו
אבל בח"ל אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד את כל עכו"ם שבו
עכ"ל הרמב"ם
מ"מ הרי אתה רואה שלא החמירה תורה בעכו"ם כמו בחמץ הילכך עדיין צריך טעם
ועל כן אני סומך על מה שאמרו רז"ל במדרשות כי חמץ בפסח רמז ליצה"ר והוא שאור שבעיסה
ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו ואפילו כל שהוא לא
בטיל והרי זה אמת ונכון

Responsa of Radbaz (R. David b. Zimri, 15th c. Egypt) 3:546

You asked me, On what basis [*Mah Nishtanah*] is *hametz* on Passover considered to be different from all other prohibitions of the Torah, resulting in its exceedingly severe treatment?! [For] the Torah requires searching for it, and burning and destroying it, and nullifying it, while the Rabbis added the requirement to [further] search [e.g. in holes and cracks]...and to uproot it from all one's property; and one may not see nor find [her own *hametz*]; and they prohibited it even in minute amounts...! Stringencies such as these we do not find in any prohibition in the Torah...

Reply: Two things are said regarding this matter.

A) This is the only prohibition which combines three [severe] factors, to wit, it is prohibited even to benefit from *hametz*, and its punishment is *kareth*, and people are not used to the prohibition [for *hametz* is permitted all year long]...

B) Furthermore, the prohibition of *hametz* is one which has the possibility of being released, for its prohibition is time dependant, in that *hametz* is permitted after Passover.

And yet, I have difficulties with this second answer...and I am also intuitively uncomfortable with the first answer, for is this prohibition more severe than that of idolatry?! And yet we do not find that the Torah required us to search out idols and nullify them...

Therefore, I rely on that which the Rabbis said in *midrashim*: *hametz* on Passover is a hint of the evil inclination (*remez l'Yetzer haRa*), and it is the 'leaven in the dough.' Thus, one must totally chase it away, and search it out of all hiding places in one's mind; and it is not considered negligible, even in minute amounts.

This is true and correct...